

ARCHIEFNIEUWS

NIEUWSBRIEF VAN DE COMMISSIE VOOR ARCHIEF EN DOCUMENTATIE
VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN

Het inventariseren van een NGK-archief

De casus Rotterdam-Overschie

In 2009 werd de inventarisatie afgerond van het archief van de NGK Rotterdam-Overschie, waarna het in beheer werd gegeven bij de Archiefdienst van de Maasstad. Over een aantal aspecten wordt hierna het een en ander beschreven en voor zusterkerken die eenzelfde activiteit willen gaan doen enkele aandachtspunten vermeld.

Het archief

Allereerst is het goed te vermelden dat het gaat om het archief van de NGK Rotterdam-Overschie vanaf de periode van haar ontstaan in 1967 tot 2002, het jaar dat de beide wijkkerken Overschie en Alexanderpolder verzelfstandigd werden. De kerk van Overschie kreeg in 1967 de naam 'Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt buiten het verband' en was – als gevolg van een vertrek van een beperkt aantal leden – tevens de voortzetting van de kerk die in 1944 ontstond. Het archief beslaat derhalve de periode 1944-2001.

Het tweede dat meespeelt is de reden waarom de inventarisatie kon plaatsvinden. Het archief bevond zich op een aantal plekken in de Bethelkerk te Overschie. Aanleiding om het archief elders een veilig onderkomen te geven was vanwege geluiden dat het als oud papier kon dienen en de kast een andere bestemming moest krijgen.

Gebrekkige toegang

De toegang op de gehele verzameling archiefstukken was een plaatsingslijst uit de jaren '90; van tijd tot tijd werd deze aangevuld met aan het archief toegevoegde bescheiden.

Met een dergelijke lijst is een archief enigermate toegankelijk, maar voor specifieke zaken is meer zoekwerk nodig. Betreft het seriële stukken zoals notulen of jaarverslagen dan kunnen deze snel worden

gelokaliseerd. Lastiger kan het zijn bij notities, want dan is het onderwerp van belang of de datum dat daarover op een kerkenraadsvergadering werd gesproken.

Over het algemeen wordt het kerkelijk archief - waaronder in dit verband dient te worden verstaan het archief dat niet (meer) bij de scriba berust en derhalve van oudere datum is – zoals ook in de situatie van NGK Rotterdam-Overschie, nauwelijks geraadpleegd.

De inventarisatie

Voor het maken van een betere toegang dan een plaatsingslijst voor de vele onderwerpen waarvan stukken aanwezig zijn, komt iets meer kijken. Voor het archief van de NGK Rotterdam-Overschie deed zich de mogelijkheid voor om deze inventarisatie te laten plaatsvinden in het kader van de opleiding archiefinventarisatie (VVA), de opleiding die met name bedoeld is voor het toegankelijk maken van overheidsarchieven. Daartoe wilde Maria Bracelly uit Den Haag zich bekwamen; deze vakopleiding werd in 2008 door haar succesvol afgerond en nadien werd nog gedurende enkele maanden gezamenlijk met Gert Bink (tot 2010 archiefbeheerder van de NGK Rotterdam-Overschie en lid van de Commissie voor Archief en Documentatie van de NGK) de resterende stukken beschreven.

Geinventariseerd werden de archieven van "de kerkenraad NGK Rotterdam-Overschie 1944-2001" diaconie 1955-1994, commissie van beheer 1950-1995, NV. 'Vereenigingsgebouw' 1922-1988 en enkele andere stukken die aan het archief werden toegevoegd.

Naast het beschrijven van te bewaren stukken was ook sprake van het vernietigen van de daarvoor in aanmerking komende stukken. Daarvoor werd de vernietigingslijst voor kerkelijke archiefstukken (van de Commissie Particuliere Archieven) gehanteerd. Deze is te raadplegen via de site van de NGK > onderdeel Landelijk Archief > archiefbeheer > en daarin de link naar de 'Richtlijnen voor kerkelijk archiefbeheer'.

Veilige bewaarplaats

Om een archief voor zeer lange tijd een veilige plaats te bieden bestaat de mogelijkheid het in beheer te geven van een archiefdienst. In de situatie van Rotterdam werd daartoe door de kerkenraad met het Gemeente Archief Rotterdam (GAR) een overeenkomst gesloten.

Daarbij gaat het om het beheer van een kerkelijk archief door het gemeentearchief, waarbij de NGK-kerkenraad eigenaar blijft. Vastgelegd wordt, dat de fungerende scriba toestemming heeft voor het kunnen raadplegen van het archief en dat het kerkelijk archief op termijn, pas na vijftig jaar, openbaar kan zijn mede in verband met o.a. privacy.

Veelal zijn aan deze veilige bewaring geen kosten verbonden, mits op termijn sprake zal zijn van een onderzoek- en raadpleegmogelijkheid.

Goede toegang: de inventaris

Van groot belang is de toegang op een archief. In de situatie van Rotterdam-Overschie bevat de archiefinventaris daartoe tevens een inhoudsopgave en archiefschema alsook een inleiding. Het archief heeft een omvang van 4 meter en 330 archiefbestanddelen cq. inventarisnummers. Eind november 2009 werd, na afloop van de morgendienst, aan ds. J.M. Smelik – de eerste predikant van de kerk van Rotterdam-Overschie - de archiefinventaris overhandigd.

Deze inventaris is echter geen boekwerk, waarin de geschiedenis en het handelen van de kerk wordt beschreven. Dát lezenswaardige staat in de stukken zelf die op aanvraag kunnen worden geraadpleegd.

Aandachtspunten

Materiële verzorging verdient blijvende aandacht. Nietjes, paperclips, plastics, elastiek ed. zijn slecht voor archieven; ordners horen daar ook niet meer in. Archiefstukken dienen een zuurvrije omslag te hebben en in dito archiefdozen te zitten die (als er een plaatsingslijst of inventaris is) voorzien zijn van een sticker met het nummer, dat correspondeert met het nummer in de inventaris. Archiefdiensten waken er voor dat archieven die bij hen in beheer worden gegeven schimmelvrij zijn en geen ongedierte in zich hebben (zoals zilvervisjes).

Het maken van een toegang van een kerkelijk archief vergt heel wat uren, alsmede ook de laatste fase van

het completeren en gereedmaken voor verhuizing naar een veilige archiefbewaarplaats. Toch zijn al deze activiteiten noodzakelijk om ten dienste van de kerk zorg te dragen voor het toegankelijk hebben en veilig stellen van haar archief dat zijn waarde heeft (en dat niet in financiële zin).

De meest verkiesbare plaats voor toekomstige bewaring is (ook) voor kerkelijke archieven een gemeente- of streekarchief. Een kerkelijke gemeente is een onderdeel van de plaats of regio. Om de cultuur-historie daarvan te kunnen herkennen en ontwikkelingen in lokaal of regionaal verband te kunnen plaatsen is een kerkelijk archief één van de segmenten.

De kerk heeft haar eigen geschiedenis, die niet geheel los staat van plaatselijke, regionale of landelijke ontwikkelingen. Dat laat onverlet dat de eerste 'kijkrichting' om kerkelijke archieven een veilige bewaring te geven die in de eigen plaats of regio is.

Archiefbeheerders let op uw zaak

- een plaatsingslijst of andere nadere toegang is beslist gewenst voor het archief, dat niet meer bij de scriba berust, dus met name voor de oudere archiefstukken;
- een lijst van kerkenraadsbesluiten biedt extra zoekmogelijkheden;
- een goede (brandveilige en vochtvrije) verblijfplaats van het archief is van groot belang;
- selectie van vernietigbare stukken is, ook vanwege ruimte, nodig;
- het archief, dat van relatief grote omvang is of stukken bevat van bijv. vóór 1970, verdient een veilige archiefbewaarplaats. Doe voorstellen aan de kerkenraad voor externe bewaring.

COLOFON

Redactieadres, tevens adres Landelijk Archief:
Stadhouderslaan 79, 3136 BL Vlaardingen
t.a.v. dhr. D. Smits, landelijk archivaris
tel. (010)4746903
email: redactie.archief@ngk.nl
website: www.ngk.nl/archief
